

VOLUMUL CONFERINȚEI

**TEORIE ȘI PRACTICĂ ÎN
ECONOMIA ROMÂNEASCĂ**

19 MAI 2015

COMITETUL ȘTIINȚIFIC ȘI DE ORGANIZARE

Prof.univ.dr. Gheorghe Pistol
Prof.univ.dr. Manuela Epure
Prof.univ.dr. Emil Dinga
Prof.univ.dr. Vergil Voineagu
Prof.univ.dr. Petre Brezeanu
Prof. univ.dr. Aristotel Ungureanu
Prof. univ.dr. Ilie Mihai
Conf.univ.dr. Eduard Ionescu
Conf.univ.dr. Diana Craciunas
Conf.univ.dr. Luise Mladen
Conf.univ.dr. Cezar Braicu
Conf.univ.dr. Dragoș Ungureanu
Dr. Mihaela Ghența – CSIII
Asist.univ.drd. Cristian Oprea
Asist.univ.drd. Alina Rotaru

UNIVERSITATEA SPIRU HARET
FACULTATEA DE FINANȚE ȘI BĂNCI
BUCUREȘTI

VOLUMUL CONFERINȚEI

TEORIE ȘI PRACTICĂ ÎN
ECONOMIA ROMÂNEASCĂ

19 MAI 2015

EDITURA UNIVERSITARĂ
București, 2016

Redactor: Gheorghe Iovan
Tehnoredactor: Ameluța Vișan
Coperta: Monica Balaban

Editură recunoscută de Consiliul Național al Cercetării Științifice (C.N.C.S.) și inclusă de Consiliul Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare (C.N.A.T.D.C.U.) în categoria editurilor de prestigiu recunoscut.

ISSN 2285-584X

DOI: (Digital Object Identifier): 10.5682/2285584X

© Toate drepturile asupra acestei lucrări sunt rezervate, nicio parte din această lucrare nu poate fi copiată fără acordul Editurii Universitare

Copyright © 2016
Editura Universitară
Editor: Vasile Muscalu
B-dul. N. Bălcescu nr. 27-33, Sector 1, București
Tel.: 021 – 315.32.47 / 319.67.27
www.editurauniversitara.ro
e-mail: redactia@editurauniversitara.ro

Distribuție: tel.: 021-315.32.47 / 319.67.27 / 0744 EDITOR / 07217 CARTE
comenzi@editurauniversitara.ro
O.P. 15, C.P. 35, București
www.editurauniversitara.ro

CUPRINS

VOLATILITĂȚI ȘI RISCURI PE PIAȚA FINANCIARĂ.....	7
Ilie Mihai	7
PROVOCĂRI PENTRU AUDITUL EXTERN ÎN SOCIETATEA ȘI ECONOMIA BAZATE PE CUNOAȘTERE	30
Elena Doina Dascălu, Claudia Ionescu	30
NOUL COD FISCAL – O RESETARE „PRO-BUSINESS” A ECONOMIEI ROMÂNEȘTI	46
Dragoș Ungureanu	46
SISTEMUL BANCAR DIN UMBRĂ. ROLUL INSTITUȚIILOR FINANCIARE NEBANCARE ÎN ROMÂNIA.....	59
Claudia Baicu	59
IMPLICAȚIILE CRIZEI ECONOMICO-FINANCIARE ASUPRA SEGREGĂRII DE GEN OCUPAȚIONALE.....	67
Gheorghe Pistol	67
STRATEGII NAȚIONALE DE DEZVOLTARE DURABILĂ - PILONI MARCANȚI AI DIMENSIUNII EUROPENE ȘI MONDIALE A DEZVOLTĂRII DURABILE.....	83
Elena Gurgu, Cosmina Silvana Savu	83
RESURSE ȘI SOLUȚII PENTRU CREȘTEREA ȘI ALINIAREA SALARIIILOR ȘI PENSIILOR DIN ROMÂNIA LA CELE DIN ȚĂRILE EUROPENE DEZVOLTATE.....	95
Ion Corbu	95
PRINCIPIILE FISCALITĂȚII – DE LA TEORIE LA PRACTICĂ VIA CODUL FISCAL	124
Cristina Cioponea.....	124
PIAȚA ASIGURĂRILOR – INCERTITUDINI ȘI RISCURI	136
Titel Negru	136
CREȘTEREA PERFORMANȚEI ȘI MONITORIZAREA ÎNCADRĂRII ABSOLVENȚILOR PE PIAȚA MUNCII. UN CADRU DE INTEROPERABILITATE PENTRU INSTITUȚIILE PUBLICE DIN ROMÂNIA.....	147
Elena Doina Dascălu	147
APLICAREA MODELULUI LAG IN STUDIUL INVESTIȚIILOR STRĂINE DIRECTE	163
Marinela Geamănu	163

RELAȚIA ROMÂNIEI CU INSTITUȚIILE FINANCIARE INTERNAȚIONALE REGIONALE	170
Eduard Ionescu, Cristian Oprea	170
IMPACTUL STIMULENTULUI PENTRU CREȘTEREA COPILULUI ASUPRA INCIDENȚEI SĂRĂCIEI ÎN ROMÂNIA, ÎN PERIOADA 2008-2013	179
Cristina Stroe, Eva Militaru	179
CONSIDERAȚII GENERALE PRIVIND PIAȚA FORȚEI DE MUNCĂ DIN ROMÂNIA DUPĂ DECLANȘAREA CRIZEI ECONOMICE	193
Lavinia Țoțan, Gabriela Tudose.....	193
MANAGEMENTUL RESURSELOR NATURALE PENTRU DEZVOLTAREA SUSTENABILĂ A ECONOMIEI.....	202
Petre Deaconu	202
SPECIFICUL INVESTIȚIILOR ÎN DOMENIUL PROTECȚIEI MEDIULUI.....	218
Alina Rotaru	218
RESURSE ENERGETICE ALTERNATIVE ÎN DECENIILE URMĂTOARE	223
Raluca Dumitru, Marin Dumitru.....	223
MODALITĂȚI DE COMBATERE ȘI PREVENIRE A FRAUDELOR FINANCIAR-CONTABILE	233
Dinu Nicolescu.....	233
AGROTURISM ȘI ECOTURISM PENTRU OAMENI SAU PENTRU PROFIT?	240
Cosmina Silvana Savu, Elena Gurgu	240
SOLUȚIONAREA PAȘNICĂ A CRIZELOR INTERNAȚIONALE ÎN SOCIETATEA CONTEMPORANĂ GLOBALIZATĂ - ÎNTRE INTENȚIE ȘI REALIZARE.....	249
Roxana-Daniela Paun.....	249

VOLATILITĂȚI ȘI RISCURI PE PIAȚA FINANCIARĂ

Ilie Mihai

Abstract:

The pace of change in the economic, social and political life of the society becomes increasingly more alert. Thus, although the impact of the recent financial and economic crisis in the years 2008-2010 was not completely overcome, the modern world is facing new contradictory, dramatic and dangerous developments, both economically, socially, politically, financially and, not least, military.

It is enough to think of the evolution of the oil prices, the abrupt increase of the Swiss franc rate, but also of the US dollar against the euro, the armed conflict in eastern Ukraine, the outcome of elections in Greece, and there are already enough reasons to be worried about the near and distant future .

In this study we intend to analyze the causes that brought Europe and the world in general into this conflict situation and identify the measures and the potential scenarios for overcoming these new obstacles by Romania and the international community in which it is integrated..

Keywords: *European Union, NATO, the conflict in Ukraine, Romania, Russian Federation, foreign exchange, Swiss franc, oil prices, banking supervision, debt, Greece.*

JEL Classification: GO, G1

1. Nostalgia postimperială

În curând, națiunile lumii vor aniversa 70 de ani de la încheierea ultimului război mondial, ani marcați de eforturile refacerii economiilor naționale distruse de război, concomitent cu o cursă periculoasă a înarmărilor convenționale și nucleare, promovată de cele două mari puteri mondiale, SUA și fosta URSS.

Spre sfârșitul mileniului al II-lea, odată cu prăbușirea comunismului și destrămarea URSS, s-a pus capăt războiului rece și a urmat o perioadă de relativă stabilitate economică, socială și politică. Organisme internaționale economice, culturale dar și politice și militare și-au deschis porțile pentru primirea de noi membri. Aceasta a făcut posibil ca România să devină membră a Alianței Nord Atlantice începând cu 1 ianuarie 2004, și a Uniunii Europene de la 1 ianuarie 2007.

În ultimii ani asistăm, din păcate, la o deteriorare fără precedent a contextului geo politic în întreaga lume, inclusiv în Europa și, în special, în Europa de Est, care prezintă importanță strategică pentru România.

Cauzele acestei degradări accelerate a climatului geo-politic, care afectează în mod direct și România, își au originea în mentalitatea

istorică a fostelor mari imperii, de stăpânire și dominare a altor popoare și națiuni.

Este cunoscut faptul că, pe parcursul zbuciumatei sale evoluții, societatea noastră s-a confruntat cu setea de dominație și cucerire a unor teritorii/națiuni de către altele, din rațiuni economice, politice, militare, culturale, religioase, etc. Dacă ne referim doar la istoria relativ recentă, a ultimelor sute de ani, putem exemplifica creșterea și descreșterea câtorva mari foste imperii, care au stăpânit o bună parte a planetei, inclusiv pământurile de la nord de Dunăre și marea cea mare.

1.1. *Imperiul Britanic* a fost practic, cel mai mare imperiu al ultimelor sute de ani, coroanei britanice închinându-i-se zeci de state de pe tot mapamondul.

După sfârșitul celui de al II-lea Război Mondial, pe măsura accentuării mișcărilor pentru independența din colonii și dominioane, dar și a greutăților financiare imense ale Regatului Unit¹, rezultate în urma cheltuielilor uriașe pentru susținerea războiului, statele colonii nu au mai putut fi ținute în frâu, Regatul Unit fiind nevoit să le recunoască independent, desigur cu nu prea multa bucurie, având în vedere resursele imense din aceste colonii, care erau exploatate în folosul stăpânirii.

Totuși, această pierdere a influenței și puterii coloniale nu s-a făcut dintr-o dată și pentru totdeauna.

Conducătorii englezi s-au gândit la o formă modernă de dominare în continuare a fostelor colonii și au înființat Commonwealth-ul (Comunitatea Națiunilor), care în prezent cuprinde 53 de state membre, toate fiind foste colonii ale Regatului Unit, cu excepția Mozambicului și a Rwandei.

Deși nu are puteri executive, suveranul Regatului Unit este recunoscut ca șef al majorității statelor ce alcătuiesc Commonwealth-ul, printre care țări importante precum Canada, Australia, Noua Zeelandă etc.

Mai devreme sau mai târziu, și această Comunitate a Națiunilor va dispărea (deja țări mari precum India sau Pakistan au renunțat la vasalitatea față de coroana Regatului Unit, alegându-și președinți proprii).

1.2. *Imperiul Francez* (atât primul Imperiu Francez, cunoscut ca și Imperiul Napoleonian, de la începutul secolului XIX, cât și cel de-al II-lea Imperiu Francez, din a II-a jumătate a secolului al XIX-lea) și-a impus dominația asupra unei bune părți din Europa, dar și din Lumea Nouă: Noua Caledonie, Gabon, Madagascar, Vietnam, Cambodgia, Algeria, Maroc,

¹ Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord care cuprinde 4 țări: Anglia, Scotia, Țara Galilor și Irlanda de Nord.

Siria, Liban, Yemen, Comore, Mauritius, Congo, Ciad, Republica Centrafricană, Tunisia, chiar și bazinul fluviilor Mississippi și Missouri, precum și zona Marilor Lacuri din cuprinsul actual al SUA, au fost colonii ale primului Imperiu Francez (cel napoleonian).

După cel de-al II-lea Război Mondial, ca și în cazul Imperiului Britanic, coloniile franceze și-au intensificat lupta de independență, iar Franța, stoarsă de resursele financiare, ca urmare a susținerii efortului de război, s-a văzut nevoită să le recunoască independent și, odată cu aceasta, sfârșitul Imperiului Francez.

Nici Franța nu a fost prea bucuroasă de noua situație politică și economică și, pentru a-și menține o anumită poziție în rândul fostelor colonii a militat pentru înființarea mai multor organizații de colaborare și cooperare ale fostelor colonii cu Franța, la început pe aspecte culturale și lingvistice, fiind înființată la 20 martie 1970² Agenția de Cooperare Culturală și tehnică (ACCT), cu sediul la Paris, punându-se bazele așa-numitei *francofonii*³.

Pe lângă dimensiunile culturale și lingvistice, Asociația Internațională a Francofoniei a căpătat, pe parcurs, și valențe politice, în urma Summit-ului de la Chailoit Paris din 1991 înființându-se Consiliul Permanent al Francofoniei (CPF), organism interguvernamental care reunește reprezentanții șefilor de stat sau de guvern din țările francofone.

Organizația Internațională a Francofoniei include 55 de state membre, 2 state membru asociat și 13 state cu statut de observator.

România a fost admisă ca membru al Asociației Internaționale a Francofoniei în 1991, cu statut de observator.

1.3. Imperiul Habsburgic a dominat națiunile din central Europei mai bine de 100 de ani (1804-1918) sub diverse forme politice și organizatorice. Din 1871 a funcționat sub denumirea de Imperiul Austro-ungar, împăratul Austriei fiind, în același timp, și rege al Ungariei.

Supușii Imperiului Austro-ungar erau formați din germane, unguri, polonezi, cehi, slovaci, croați, romani, italieni, ucraineni, evrei, țigani etc.

Ca teritorii, Imperiul Austro-ungar a stăpânit vremelnice: Boemia, Moravia, Silezia, Galiția, Bucovina, Transilvania, Voivodina, Banatul, Ungaria, Austria de Sus și Austria de Jos, Croația, Slovacia, Tirolul, Dalmația, Bosnia și Herțegovina etc.

² La 20 martie ale fiecărui an se aniversează Ziua Națională a Francofoniei.

³ Termenul de francofonie a fost utilizat pentru prima dată la sfârșitul sec. al XIX-lea.

Ca și celelalte imperii, și Imperiul Austro-ungar nu va dăinui pentru totdeauna. Înfrânt în Primul Război Mondial, Imperiul nu mai poate face față dorinței de libertate a națiunilor componente.

Deși, în al XII-lea ceas, la 16 octombrie 1918, Împăratul Carol I⁴ anunța transformarea Imperiului într-o federație de state, era deja prea târziu și destrămarea nu a mai putut fi oprită.

În aceste condiții istorice, s-a desăvârșit și formarea statului național unitar român, prin alipirea Transilvaniei și Bucovinei la țara mamă la 1 Decembrie 1918.

Ca și în cazul altor foste imperii, nici Imperiul Austro-ungar nu a renunțat complet la influența sa în fostele teritorii vasale. Calea aleasă de Austria, de menținere a influenței este cea economică, prin investiții directe/indirecte, în fostele teritorii ale Imperiului, acțiune mijlocită și de căderea comunismului la finele anului 1989, în această parte a lumii.

Marile companii Austriece din domeniul imobiliar (Immofinanz), bancar (ERSTE BANK, Raiffeisen Bank), petrolier (OMV) etc., dețin participații importante în domenii semnificative ale economiilor statelor din sud-estul Europei.

Se poate spune că, practic, Europa de sud-est este desenată în culorile Austriei. Spre exemplu, grupul Financiar Austriac Erste Bank, deține pe lângă cele 52 bănci de economii din Austria, și principalele bănci din țări precum: România (Banca Comercială Română), Croația (Erste Bank Croația), Cehia (CeskSporitelna), Serbia (Erste Bank Serbia), Slovacia (Slovensk Sporitelna), Ungaria (Erste Bank Hungary), Ucraina (Erste Bank Ukraine).

2. Conflictul din Ucraina

Destrămarea fostei URSS, la începutul anilor 90, s-a datorat influenței unor factori regionali (revoluțiile anticomuniste din țările din estul Europei, inclusiv România), globali (ca rezultat al politicilor și presiunilor exercitate de marile puteri capitaliste, îndeosebi de SUA), dar și a unor factori interni (starea economică precară determinată de imensele cheltuieli pentru înarmare) și, nu în ultimul rând, existența unui personaj providențial în persoana liderului comunist al URSS din acea vreme – M. Gorbaciov, laureat al premiului Nobel pentru pace în anul 1991.

⁴ Carol I, Împăratul Austriei – *Manifest către popoarele mele credincioase*, Viena, 16 oct. 1918.

2.1. Federația Rusă – moștenitoarea fostei URSS

Asemenea marilor imperii mai vechi sau mai noi, și Federația Rusă suferă de sindromul nostalgiei postimperiale. După mai bine de două decenii de la destrămarea fostei URSS, conducătorii politici și oligarhi ruși doresc să revină gloria de altădată a imperiului, care, pe lângă națiunile înglobate în fosta URSS⁵ se bucură și de influența economică, politică și militară asupra țărilor socialiste din sud-estul Europei, al căror lider era ca urmare a împărțirii zonelor de influență între marile puteri după cel de al II-lea Război Mondial⁶.

Dacă marile imperii au găsit metode moderne, rafinate de menținere a influenței în fostele colonii (Societatea Națiunilor, ca în cazul Imperiului Regatului Unit, francofonia în cazul Imperiului Francez, investițiile directe în cazul Imperiului Habsburgic, etc.), Rusia încearcă să-și refacă influența prin utilizarea forței, a conflictelor militare, a războiului așa-numit hibrid⁷, argumentat de apărarea intereselor comunităților de etnici ruși/rusofili din interiorul țărilor independente, în speranța de a reface un imperiu euro – asiatic, ca al doilea pol de putere mondială (față de SUA, devenită singura supraputere într-o lume monopolară).

2.2. Conflictele înghețate din estul Europei

Acțiunile Federației Ruse s-au concretizat în izbucnirea a numeroase conflicte sângeroase în țările satelit, unele chiar înainte de destrămarea URSS, care în loc să fie rezolvate s-au cronicizat, devenind conflicte înghețate:

- Nagorno – Karabakh (1988) conflict interetnic izbucnit între Armenia, sprijinită de ruși și Azerbaidjan, care a făcut circa 30 mii victime și 1 milion de refugiați. În urma conflictului, Armenia a ocupat o bună parte (cca 15%) din teritoriul Azerbaidjanului în zona Nagorno – Karabakh, teritoriu nerecunoscut de nimeni pe plan internațional;
- Transnistria este un alt conflict înghețat în Republica Moldova unde, în 1990 raioanele de peste Nistru și au declarat independența, formând așa numitul stat Nistrean, cu capitala la Tiraspol, nerecunoscut de Comunitatea Internațională. În încercarea militară a Republicii Moldova de

⁵ În afară de Rusia, URSS mai includea: Armenia, Azerbaidjan, Bielorusia, Estonia, Georgia, Kazasthan, Karghastan, Letonia, Lituania, R. Moldova, Tadjikistan, Turkmenistan, Ucraina și Uzbekistan.

⁶ Tratatul de la Yalta din 4 – 11 februarie 1945, unde cei mai înalți reprezentanți ai SUA (Rosevelt), Anglia (Churchill) și URSS (Stalin) au împărțit lumea în zone de influență.

⁷ Război de propagandă, camuflaj, înșelăciune, război cibernetic, finanțarea și dotarea cu armament a forțelor separatiste, operațiuni militare clandestine, utilizare de forte și tehnica fără însemne etc.

a redobândi controlul asupra teritoriilor de pe malul stâng al Nistrului și a implicat Rusia, prin Armata a XIV a staționată și în prezent în zonă. Tendințe separatiste au manifestat și locuitorii unității teritoriale administrative Găgăuzia. Deși s-a încheiat un armistițiu în 1992, negocierile bat pasul pe loc, existând temeri de presiuni din partea Rusiei, vis-a-vis de viitorul European al Republicii Moldova;

- În Georgia au izbucnit conflicte determinate de declararea independenței a 2 foste teritorii autonome: Abhazia și Osetia de Sud care, sprijinite de ruși, au zdrobit încercarea militară a Georgiei de a le readuce în trupul țării mame.

2.3. Conflictul actual din Ucraina

Crimeea este o peninsulă importantă aparținătoare de Ucraina care găzduiește pe baza unui tratat încheiat cu Rusia⁸, Flota Rusă de la Sevastopol. Deși până la începutul anului 2014 Peninsula nu era considerată o zonă de conflict, profitând de încercarea Ucrainei de a se apropia de Uniunea Europeană, Rusia a ocupat, practic fără luptă, Crimeea care prin referendumul din 16 martie 2014 a votat alipirea la Rusia, iar pe 20 martie 2014 președintele rus Vladimir Putin a semnat decretul de anexare a Crimeii. Reacția comunității internaționale a fost destul de modestă, iar Rusia nu s-a oprit aici, continuând să sprijine direct cu trupe și armament (deși nu o recunoaște) separatiștii ruși și filo-ruși din estul Ucrainei care au declarat așa-numitele republici independente Donețk și Lugansk. Conflictul s-a soldat până în prezent cu cca 5.500 victime, îndeosebi în rândul populației civile, cu zeci de mii de refugiați și cu pagube materiale imense.

Strategia Rusiei este aceeași cu cea folosită în alte zone de conflict, respectiv sprijinirea cetățenilor de etnie rusă de pe teritoriul altor state, utilizarea de trupe fără însemne și, sprijin logistic și militar constând în echipament și tehnică de luptă acordat separatiștilor. Deși comunitatea internațională, îndeosebi Germania și Franța, Uniunea Europeană în ansamblul său, dar și SUA fac eforturi diplomatice intense pentru găsirea unei soluții negociate, viitorul este incert, acordurile de pace încheiate⁹ fiind

⁸ Tratatul încheiat de Rusia și Ucraina semnat de premierii de la acea vreme a celor două țări V. Cernomardin și P. Lazarenko, la 28 mai 1997, permitea Rusiei să mențină flota sa la Marea Neagră în baza de la Sevastopol pe o perioadă de 20 ani, până în 2017, a fost prelungit prin acordul încheiat la Harkov în 21 apr. 2010, pe o perioadă de încă 25 ani, respectiv până în 2042.

⁹ Primul acord de încetare a focului în estul Ucrainei a fost încheiat la Minsk în sept. 2014, însă nu a fost respectat de beligeranți (Minsk I); al II-lea armistițiu de încetare a focului și retragere a armamentului greu de pe linia frontului a fost semnat la Minsk la 12 feb. 2015 de către liderii Rusiei, Ucrainei, Germaniei și Franței, V. Putin, P. Porsenko, A.

deseori încălcate. Concomitent cu eforturile diplomatice, SUA și Organizația Atlanticului de Nord (NATO) privesc cu îngrijorare evoluțiile din estul Ucrainei și au în vedere o consolidare a prezentei Alianței în flancul estic, prin înființarea unor noi comandamente și dislocarea de trupe și tehnică militară în statele membre de pe granița estică a Alianței¹⁰.

În ce privește România, aceste noi facilități NATO se adaugă celor existente deja la Kogălniceanu (jud. Constanța) și Deveselu (jud. Olt).

3. Consecințe asupra economiei

După cum era de așteptat, dinamica negativă a climatului geo – politic a influențat nefavorabil situația economică a țărilor din zona de conflict și, prin interdependențe în cadrul schimburilor comerciale, economia în ansamblul său.

3.1. Factori perturbatori în economie

- Impactul negativ asupra situației economice a fost amplificat și de influența unor factori externi conflictului ucrainean, printre care :

- Situația precară a economiei europene și a celei globale care se confruntă încă cu efectele recente crize economice și financiare;

- Destabilizarea economiilor țărilor din nordul Africii ca urmare a înlăturării vechilor conducători autoritari, pentru motive încă neclarificate în totalitate, printre care cele legate de accesul la resursele energetice (petrol și gaze) imense din zona, este primordială (Egipt, Libia, Irak, războiul civil din Siria, evenimentele din Yemen etc.);

- Recrudescența terorismului internațional pe motive etnice, religioase, economice și politice (Statul Islamic, Al Qaeda, Boko Haram etc.);

- Rezultatele alegerilor electorale recente din unele țări europene scot în evidență o creștere a popularității partidelor antieuropene, de stânga, care marșează pe naționalism și populism, pe opoziția față de guvernarea UE, imigrație și austeritate (Syriza în Grecia, Podemos în Spania, alegeri neconcludente în R. Moldova, poziția Partidului Fidesz a lui Viktor Orban din Ungaria etc.). Rezultate imprevizibile pot avea și alegerile viitoare din unele țări europene precum: Danemarca, Finlanda, Franța, Suedia, Irlanda,

Merkel și Fr. Hollande (Minsk II) fiind și acesta încălcat de nenumărate ori de părțile implicate în conflict.

¹⁰ Miniștrii apărării din țările membre NATO au decis la începutul lunii feb. 2015 înființarea a 5 comandamente în țările Europei de Est (România, Bulgaria, Polonia, Estonia, Letonia) și a 2 comandamente regionale (Polonia și România).

etc., unde “exista ca numitor comun ascensiunea partidelor populiste, iar sentimental anti sistem a crescut in Zona Euro”¹¹

- Evoluția dramatică prețului petrolului pe piețele internaționale, concretizată în reducerea practic la jumătate a cotației acestuia, de la cca.100 USD/baril, la sub 50 USD/baril, ajungându se la nivelul cotațiilor din anul 1979, pune mari probleme țărilor ale căror economii se bazează pe industria de extragere, prelucrare, export a țițeiului, care în felul acesta nu și mai pot finanța cheltuielile bugetare pe seama unor venituri înjumătățite din exportul țițeiului. Dacă in cazul Federației Ruse, al cărei comerț exterior este susținut in proporție de 70% de exportul de țiței, impactul negativ este evident și SUA sunt influențate negativ pe termen mediu și lung de prețul scăzut al țițeiului, investițiile masive in resurse alternative de energie ne mai fiind profitabile sunt abandonate/sistate, visul de independenta energetica a SUA nemaifiind viabil. De altfel, nici in Romania exploatarea gazelor de șist, care a stârnit atâta valve, inclusiv prin mișcări populare în urma cu puțin timp (Siliștea – Pungești, jud. Vaslui), acum nu mai este de actualitate, investiția ne mai fiind rentabil (Compania Americana CHEVROM renunțând la afacerile din Romania, Polonia, Ucraina etc.).

3.2. Schimbarea structurii economiei globale

Performanțele economice slabe ale Europei, Japoniei etc. creează premisele schimbării structurii celor mai puternice cinci economii ale lumii, prin creșterea ponderii economiilor emergente¹² în detrimentul celor dezvoltate. Astfel:

Tabelul nr. 1. Top 5 economii mondiale după mărimea produsului intern brut

2014	2016
SUA*	China**
China**	SUA*
India**	India**
Japonia*	Japonia*
Germania*	Brazilia**

Sursa: date prelucrate după statisticile și previziunile internaționale

*) țări dezvoltate

**) țări emergente

¹¹ Report Economist Intelligence Unic, Londra, 20 ianuarie 2015.

¹² Compania americana Morgan Stanley Capital International (MSCI) considera o tara cu economie emergenta daca produsul intern brut generat per capita se situează între 3100 USD- 8626 USD.

În acest context, este de luat în considerare și schimbarea modului de clasificare a economiilor naționale, de la sistemul actual care împarte economiile țărilor lumii în trei categorii:

- țări slab dezvoltate;
- țări în curs de dezvoltare;
- țări dezvoltate,

la un sistem nou cu o granulație mai fină, care să ia în considerare nivelul PIB generat pe locuitor (per capita).

Modelul de clasificare a economiilor naționale pe care îl propunem are în vedere cinci categorii, astfel:

- țări sărace < 1000 USD/locuitor;
- țări subdezvoltate < 2000 USD/locuitor;
- țări în curs de dezvoltare < 3500 USD/locuitor;
- țări emergente < 10.000 USD/locuitor;
- țări dezvoltate > 10.000 USD/locuitor

Pe baza ultimelor date disponibile (PIB de 149 mld EUR, populație de 19,94 mil. locuitori și a unui curs de schimb de 1,13 USD/EUR) rezulta că România, cu un produs intern brut de cca.8387 USD/locuitor, se încadrează în categoria țărilor cu economie emergentă¹³.

În opinia autorului economiile emergente sunt economiile acelor țări care înregistrează ritmuri susținute de creștere de peste 5% anual indiferent de regimul politic și forma de guvernare, care asigură consolidarea clasei de mijloc și evită deopotrivă pauperizarea unor păături sociale și concentrarea averilor în mâna unei minorități.

3.3. Dificultăți economice în unele state europene

Deteriorarea climatului geo-politic este de așteptat să influențeze dramatic economiile naționale, dar și economia în ansamblul său, astfel:

➤ Economia Federației Ruse se confruntă cu probleme majore, rubla s-a devalorizat cu aproape 60%, iar analiștii estimează o scădere a economiei rusești în 2015-2016 cu cca. 30%, atât ca urmare a scăderii prețului țițeiului pe piața internațională, cât și a sancțiunilor impuse de comunitatea internațională (UE, SUA și alte state) Rusiei pentru implicarea

¹³ Morgan Stanley Capital International (MSCI) clasifică piața de capital din România ca fiind o piață de frontieră a zonei emergente, iar “pană în 2017 dorim să devenim membru deplin al familiei piețelor emergente” (Ludwik Sobolewski, director general Bursa de Valori București, discurs la Conferința *Dezvoltarea Pieței de Capital din România* susținută la BERD – Londra, 6.02.2015).

sa în conflictul ucrainean (anexarea Crimeei, susținerea separatiștilor, războiul hibrid, etc.), a embargoului impus la rândul ei de Federația Rusa importurilor din diferite tari europene, ca masuri de retorsiune la sancțiunile internaționale împotriva Rusiei, sporirii cheltuielilor de înarmare ca urmare a încordării relațiilor dintre NATO și Rusia.

➤ Economia Ucrainei se confrunta în aceasta perioada cu cea mai grea situație economică de după al II-lea război mondial. În anul 2014 PIB a scăzut cu 7,5% iar inflația s-a situat la peste 21%. Populația suferă de foame și sete printre ruine, economia Ucrainei fiind practic în colaps, costurile cu resursele energetice urmând să crească de la cca 9 mld USD anual la peste 15 mld USD/an, ca urmare a deteriorării grave relațiilor cu Rusia, care a scumpit prețul gazelor destinate Ucrainei. Practic, Ucraina se prezintă ca o țară la cerșit, o rază de speranță reprezentând-o împrumuturile de la FMI și organismele internaționale: 17 mld USD deja contractate și alte 15 mld USD în discuție, dar efortul de război este prea mare pentru Ucraina, care se confrunta cu un adversar redutabil-separatiștii ruși și filoruși sprijiniți de Federația Rusa, care dețin armament și tehnica militară mai mult decât unele state membre NATO.

➤ Situația economiei Greciei este îngrijorătoare, datoria externă reprezentând 174% din PIB, cu perspective de creștere ca urmare a noilor împrumuturi necesare supraviețuirii țării. Deși țara s-a împrumutat excesiv, economia a continuat să se contracte cu cca 5% în 2013, în timp ce rata șomajului a ajuns la 27% și chiar 55% în rândul tineretului.

Ca și în România, unde au fost reduse salariile și pensiile în 2010, și grecii, sub presiunea creditorilor externi, îndeosebi a UE, au luat măsuri de austeritate, ceea ce a condus la amplificarea nemulțumirilor și protestelor în rândul populației. Pe acest fond economic și social, în februarie 2015 a venit la putere partidul Syriza de stânga, care mizează pe populism și puternice sentimente anti europene. Din punct de vedere financiar, Grecia este practic falimentară, fără continuarea sprijinului UE și al creditorilor externi (Troica) aceasta este în situația de a nu-si mai putea finanța cheltuielile bugetare curente.

Pe 18 feb. 2015, Banca Centrală Europeană a aprobat Greciei un împrumut de urgență în suma de 3 mld. EUR, în cadrul recentului Program de relaxare cantitativă (QE)¹⁴, iar vineri 20 feb. 2015 UE a prelungit

¹⁴ I. Mihai și colectivul, *Piața Financiară – componentă fundamentală a pieței globale*, Ed. FRM București, 2015. Mario Draghi, președintele BCE a anunțat la începutul anului 2015 un program de relansare cantitativă în valoare de până la 60 mld EUR/lună, cu următoarele caracteristici: valabilitate martie 2015 – sept. 2016; destinație: preluare

programul de finanțare a Greciei pe o perioadă de 4 luni, cu condiția prezentării de către aceasta a măsurilor de redresare.

➤ Și în R. Moldova situația este îngrijorătoare. După o criză politică prelungită, pe 18 feb. 2015 a fost investit Guvernul Chiril Gaburici cu sprijinul comuniștilor, fiind compromisă perspectiva europeană a R. Moldova.

Leul moldovenesc a cunoscut cel mai scăzut nivel de la lansarea sa (1994) față de principalele valute. Numai de la începutul anului 2015 deprecierea leului moldovenesc a fost de cca. 30% fata de EUR și USD, Banca Centrală a R. Moldova fiind nevoită să majoreze dobânda de referință de la 8,5% la 13,5%/an.

3.4. Impactul asupra economiei UE

Conflictul din Ucraina influențează negativ economiile statelor din Europa, în mod diferit în funcție de amploarea relațiilor economice pe care tarile respective le au cu Federația Rusa, exprimata prin indicatorul expunere economica totală¹⁵, astfel:

Tabelul nr. 2. Expunere economică totală în raport cu Federația Rusă

Țară/grup de țări	În % din PIB național
Germania, Franța, UK, Italia (împreună)	7,8
Bulgaria	15,1
Romania	2,6
Ungaria	9,1
Țările Baltice (împreună)	22,6

Sursa : Date prelucrate după Raiffeisen Research, 2014

Se poate observa interesul major al marilor economii din UE, îndeosebi al Germaniei și Franței, în raport cu Federația Rusă, în negocierea conflictului din estul Ucrainei, întrucât ele dețin împreună cu Marea Britanie și Italia, afaceri reciproce cu Rusia, a căror pondere este de 7,8% din produsul intern brut cumulată al celor patru state europene.

obligațiuni suverane ale statelor din zona euro și achiziții de bonduri corporatiste; obiective: prevenirea deflației care, în dec. 2014, a fost în zona euro de -0,2%, stimularea creșterii economice în zona euro și reluarea creditării bancare.

¹⁵ Expunerea economică totală ia în calcul volumul operațiunilor de import/export, investiții directe, creanțe bancare transfrontaliere în/din Federația Rusă.

O influență și mai mare a relațiilor reciproce cu Federația Rusă se regăsește în cazul republicilor baltice (Letonia, Lituania, Estonia), de 22,6% din PIB-ul cumulat, Bulgaria cu 15,1% , Ungaria cu 9,1%.

În cazul României, ponderea relațiilor reciproce cu Federația Rusă reprezintă doar 2,6% din PIB-ul național.

Acceptând un scenariu rezonabil al contractării economiei Federației Ruse ca urmare a înrăutățirii climatului geo-politic, scăderii cotației țiteiului, efectului sancțiunilor și embargoului, cheltuielilor suplimentare generate de conflictul militar, etc. de cca. 30%, rezulta o influență considerabilă asupra nivelului PIB al tarilor europene, astfel:

Tabelul nr. 3. Influența asupra PIB

Țară/grup de țări	Expunere economică totală în % din PIB	Influența asupra niv. PIB național (+/-%)
Germania, Franța, UK, Italia (împreună)	7,8	-2,34
Bulgaria	15,1	-4,53
Romania	2,6	-0,78
Ungaria	9,1	-2,71
Tarile Baltice (împreună)	22,6	-7,53

Sursa: Calcule proprii

Influența asupra modificării PIB s-a determinat pe baza următoarei ecuații:

$$\Delta PIB/A = \frac{EET}{\sum PIB/A} \cdot 100 \cdot \frac{\pm \Delta IP/B}{100}$$

unde:

$\Delta PIB/A$: modificarea procentuala a PIB in zona A

EET : expunere economica totala intre zona A și zona B

$\sum PIB/A$: suma valorica a PIB din zona A

$\Delta IP/B$: modificarea indicelui de prognoza a economiei zonei B

Conflictul din estul Ucrainei este riscul principal avut în vedere și de experții europeni în elaborarea prognozelor de creștere economică pentru anii 2015-2016, care prevăd ritmuri mult mai modeste de creștere pentru economia europeană, față de cea globală, astfel:

Tabelul nr. 4. Prognoza creșterii economice

Indicatori	Estimări creștere economică (%)	
	2015	2016
PIB la nivel global (fără zona euro)	4,0	4,1
PIB Zona Euro	1,7	1,8
PIB Romania	2,7	2,9

Sursa: Date prelucrate după European Commission, Forecast, Spring 2015 și BCE , Eurosistem, iunie 2014

Se poate observa ca diferențialul de creștere economică prognozată pentru zona euro în perioada 2015-2016 este cu cca. 2,3 puncte procentuale inferior creșterii economice prognozate pentru economia globală pe același interval de prognoza, respectiv influența asupra PIB determinată pe baza ecuației anterioare (2,34%).

O altă consecință asupra economiei țărilor din sud-estul Europei o constituie și necesitatea sporirii cheltuielilor militare la nivelul de 2% din PIB-ul național¹⁶ solicitată de NATO, ceea ce pune presiune pe alte cheltuieli (sănătate, educație, cultura etc.) în condițiile menținerii constrângerilor bugetare și limitării deficitului bugetar la nivelul stabilit prin Tratatul de la Maastricht (3% din PIB).

Situația ponderii cheltuielilor actuale de apărare în PIB pentru unele țări europene se prezintă astfel:

Tabelul nr 5. Ponderea cheltuielilor de apărare

Țara	% în PIB
Polonia	1,95
Romania	1,40*(16)
Ungaria	0,80
Cehia	1,40 (pana în 2020)

Sursa: date prelucrate după rapoarte naționale/internaționale

4. Perturbații pe piața financiară

În contextul deteriorării climatului geo-politic ca urmare a conflictului din estul Ucrainei și a impactului negativ pe care acesta l-a generat asupra economiei țărilor din zonă, dar și a economiei europene în ansamblul său, piața financiară a cunoscut perturbații violente.

¹⁶ În cazul României, creșterea cheltuielilor de apărare la nivelul de 2% din PIB a fost asumată la începutul anului 2015 printr-un pact pentru apărare agreat de toate forțele politice.

4.1. Criza francului elvețian (CHF)

Banca Națională a Elveției (BNS) a renunțat începând cu data de 15 ianuarie 2015 la menținerea unui raport de schimb de 1,2 CHF/EUR, raport introdus anterior ca o măsură administrativă și temporară pentru a proteja economia elvețiană de perturbațiile externe. Măsura BNS a surprins piețele valutare, care au înregistrat o apreciere a cursului francului elvețian în raport cu principalele valute de cca. 30% față de EUR și de cca. 25% față de USD.

Pe piața bancară din România, cursul CHF în raport cu moneda națională a evoluat astfel:

Tabelul nr. 6. Cursul CHF / LEU

Curs	31.12.2014	15.01.2015		23.01.2015(maxim)	
CHF/LEU	3,7273	4,3287	116,1%	4,5817	122,9%

Sursa: BNR

Cauzele măsurii luate de BNS constau, în principal, în:

✓ măsura fusese luată în urmă cu 3 ani, ca una administrativă, cu caracter temporar, menită să protejeze economia elvețiană de perturbațiile de pe piețele financiare externe, așadar problema este nu de ce a fost luată ci, momentul în care a fost luată;

✓ decizia BNS nu putea fi anunțată din timp întrucât ar fi supus CHF la speculații ilicite;

✓ conflictul din estul Ucrainei, izbucnit în 2014 prin anexarea Crimeei de către Federația Rusă a generat o fuga rapidă a resurselor financiare deținute de oligarhii ruși, de teama sancțiunilor impuse de SUA și UE, către locuri mai sigure, băncile elvețiene fiind asaltate de fluxuri financiare uriașe;

✓ în același sens au migrat și fonduri financiare din afaceri cu petrol și resurse energetice, ca urmare a scăderii la jumătate a cotației țițeiului pe piața mondială;

✓ menținerea vechiului raport de schimb (1,2CHF/EUR) ar fi însemnat, în noile condiții, eforturi financiare din partea BNS, de cca 100mild CHF/lună pentru asanarea excesului de lichiditate din piață;

✓ măsura a fost însoțită și de stabilirea dobânzii de referință a BNS la LIBOR la 3 luni: între -1,25% și -0,25% pe an (deci, o dobândă negativă)*¹⁷.

¹⁷ Thomas Jordan , guvernator BNS : *Comunicatul BNS* , Viena, 15 ian. 2015